

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційну роботу Коджебаш Анастасії Вадимівни на тему: «Оптимізація фітоценотичної структури паркових насаджень ХХ століття в умовах Центрально-Придніпровської височинної області» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 206 Садово-паркове господарство галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство

Актуальність теми. Природне старіння, особливо при недостатньому догляді, згубно впливає на садово-паркові об'єкти, які втрачають свою художню та естетичну привабливість, а також функціональність. Нині паркові об'єкти ще не достатньо досліджені, відзначається брак конкретних рекомендацій щодо шляхів їхнього покращення. Менш вивченими є парки створені у ХХ столітті, у тому числі в умовах Центрально-Придніпровської височинної області. Спостерігається потреба у розробці практичних та методичних рекомендацій щодо експлуатації садово-паркових об'єктів ХХ ст. Центрально-Придніпровської височинної області.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, які висвітлені в дисертації, ґрунтуються на великому обсязі дослідженого матеріалу, що був опрацьований за допомогою загальнонаукових і спеціальних (дендрологічних, ландшафтних; флористичний та історико-культурний аналізи; фотофіксація, комп'ютерні методи з проєктування) методів пізнання.

У дисертаційній роботі досліджено особливості фітоценотичної структури парків ХХ століття Центрально-Придніпровської височинної області та розроблено наукові засади її оптимізації. Проаналізовано видову, екологічну та просторову структури паркових фітоценозів, визначено санітарний стан паркових насаджень.

Дисертаційна робота характеризується обґрунтованістю і цілісністю проведених досліджень та зроблених на їх основі наукових положень і висновків. Також демонструє здатність автора дисертації до самостійної організації досліджень та узагальнення їх результатів.

Достовірність і новизна основних висновків та рекомендацій дисертаційної роботи. Новизна і достовірність загальних висновків дисертації базуються на результатах теоретичних і практичних досліджень, проведених автором, які не викликають сумнівів, у достатній мірі апробовані та опубліковані у фахових виданнях. У висновках викладені найбільш суттєві наукові та практичні результати, які одержані здобувачем у процесі роботи.

Дисертантом за проведення досліджень застосовано системний підхід і всебічний аналіз даних. Основні положення та висновки обґрунтовані та витікають із наведеного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертації полягає у тому, що вперше: здійснено комплексне дослідження 9 парків, які створені у минулому сторіччі в Центрально-Придніпровській височинній області (розподіл за більш короткими проміжками часу створення, площею, наявністю різних типів садово-паркових ландшафтів тощо). Авторка надала подальший розвиток: підходам та методикам з проєктування паркових об'єктів та заходів з відновлення, присвятивши окремий розділ поліпшенню стану парків; вивченню впливу паркових насаджень на мікроклімат, як влітку, так і взимку.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Дисертаційні дослідження мають практичне значення для удосконалення шляхів оптимізації озеленення парків ХХ ст. Центрально-Придніпровської височинної області. Результати досліджень взято до впровадження Шевченківською сільською радою та Іванівською сільською радою на що є відповідні акти.

У навчальному процесі під час викладання дисциплін «Озеленення населених місць», «Реконструкція та реставрація садово-паркових об'єктів», «Паркова фітоценологія» використані окремі результати та висновки дисертаційної роботи, що підтверджено відповідним актом на впровадження.

Повнота викладу матеріалів дисертації. Матеріали дисертації апробовані достатньо повно, за темою дисертаційної роботи опубліковано 24 наукові праці, з яких 6 це статті у наукових фахових виданнях України включених до міжнародних наукометричних баз даних (2 є одноосібними) та 18 тез та матеріалів Всеукраїнських та Міжнародних конференцій.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності. Дисертація містить анотацію українською та англійською мовами, перелік умовних позначень, вступ, п'ять розділів, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел (224 найменування) та додатки. Загальний обсяг дисертації становить 249 сторінок. Робота містить 37 таблиць та 84 рисунки.

У вступі автор обґрунтовує актуальність роботи, акцентує увагу на зв'язку роботи з науковими програмами, планами і темами, наводить мету і завдання досліджень, методи досліджень, окреслює об'єкт та предмет дослідження, вказує на наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, повідомляє про особистий внесок у виконання роботи, наводить відомості щодо апробації і публікацій результатів досліджень.

У розділі I «Фітоценотична структура та принципи відновлення паркових насаджень» проаналізовано значення терміну «фітоценоз», розглянуті його види та структура. Огляд літератури висвітлює способи реконструкції паркових насаджень, представлені принципи підбору рослин для насаджень, виокремлено актуальний метод озеленення – ксеріскейпінг.

У розділі II «Програма, об'єкти, методики дослідження та природні умови території досліджень» подані об'єкти дослідження у вигляді таблиці з такими характеристиками як місце знаходження, час створення, площа та належність садово-паркового об'єкту до природно-заповідного фонду; детальний опис методик за якими проводилися дослідження; надана характеристика Центрально-Придніпровської височинної області.

Розділ III «Розташування та історія створення об'єктів дослідження»: вказане розміщення парків та їх межі. Представлена інформація щодо історії створення та розвитку парків. Розділ насичений фотофіксацією досліджуваних об'єктів, представлені світлини, що відображають зміни у парках. Здобувачка робить висновок, що у селах та містечках спостерігається тенденція до поглиблення стану занепаду парків ХХ ст., а парки, що знаходяться у м. Черкаси є доглянутими та розвиваються.

У розділі IV «Особливості фітоценотичної структури та мікроклімат парків» представлені розроблені авторкою план-схеми парків, де відзначені типи садово-паркових ландшафтів за Л.І. Рубцовим та надана зведена таблиця, в якій наведене співвідношення цих типів у насадженнях парків. Досліджено та проаналізовано деревний склад насаджень, дані їх екологічні характеристики, зазначені трав'яні рослини фітоценозу. Розраховані індекси видового різноманіття для семи парків визнано, що найнижче видове різноманіття у парку с. Іванівка – середнє значення індексів становить 3,15 (індекс Уїткера 1 – 2,75, Уїткера 2 – 4,65, індекс Сімпсона 4,43 та Шеннона 0,75). Найвищим, серед розрахованих, є індекс різноманіття у Ватутінському міському парку (індекс Уїткера 1 – 8,25, Уїткера 2 – 12,85, індекс Сімпсона 13,04 та Шеннона 1,24). Середнє значення розрахованих індексів для даного парку становить 8,85. Високим рівнем видового різноманіття також володіє парк «Перемога» м. Черкаси, значення індексів котрих лише трішки поступаються до попередньо (відповідно: 8,00, 11,61; 12,34 та 1,22), а середнє – 8,29. Проведено визначення санітарного стану деревних насаджень, під час якого дерева відносили до 6 категорій відповідно до Санітарних правил у лісах України, а потім розраховувався індекс санітарного стану насаджень. У результаті зроблено висновок, що деревні насадження парку «Долина троянд» відносяться до здорових, парку с. Шевченкове до сильно ослаблених, а інші – до ослаблених, оскільки їх

індекс санітарного стану лежить у межах 1,51-2,50. У розділі представлені дослідження мікроклімату (січень 2019 р. та липень 2022 р.) підтвердили, що насадження впливають на такі показники як температура повітря швидкість вітру та освітленість.

У розділі V «Пропозиції щодо оптимізації парків ХХ ст.» надані як загальні рекомендації, так і конкретні пропозиції щодо реконструкції парків, які вказують на потребу збільшення видового складу рослин, проектування різних декоративних композицій, необхідність благоустрою. Розділ насичений планами, план-схемами, ескізами з візуалізації, що переважно розроблені у різних програмах.

Висновки та рекомендації є лаконічним узагальненням проведеної автором роботи.

Список використаних джерел представлений публікаціями вітчизняних та іноземних авторів з досліджуваної тематики і включає основну та додаткову літературу за темою дисертаційної роботи. Використані джерела охоплюють усі аспекти аналізованих у науковій роботі проблем і завдань.

У додатки до дисертаційної роботи вміщені вихідні дані зібраного експериментального матеріалу та об'ємні таблиці з розрахунків деяких індексів видового різноманіття. Оформлені згідно з вимогами, викладені на 46 сторінках.

Проте, не зважаючи на вагомі здобутки дисертантки, в дисертаційній роботі є окремі зауваження і дискусійні питання:

1. Вважаємо, що визначення **об'єкта досліджень** було б доцільно подати без надмірної деталізації конкретних об'єктів, де виконувались науково-дослідні роботи, наприклад: «парки, створені у ХХ столітті в Центрально-Придніпровській височинній області.
2. Перелік і характеристика досліджуваних парків значною мірою повторюються на стор. 52-54 розділу 2 з даними наведеними у розділі 3.
3. У висновках дисертації перший пункт і частково – другий не несуть наукового навантаження і їх доцільно було б об'єднати з іншими, сформулювати по іншому або видалити.
4. Невдало сформульовані також висновки 5, 6, 7 і 11.
5. У додатках Ж1–Ж7 показники індексу різноманіття Сімпсона (P_i^2) доцільно було б подати з точністю до чотирьох знаків після коми.
6. По тексту роботи трапляються помилки та невдалі вирази (стор.: 32, 53, 63, 94, 110, 117, 125, 141–246).

Загальний висновок. Загалом дисертаційна робота Коджебаш Анастасії Вадимівни на тему: «Оптимізація фітоценотичної структури паркових насаджень ХХ століття в умовах Центрально-Придніпровської височинної області» є самостійною завершеною науковою працею. Проведені дослідження є актуальними, а отримані результати, висновки і пропозиції виробництву – методично і статистично обґрунтовані і в цілому є новим внеском в теорію і практику садово-паркових наук. Робота написана науковим стилем, належним чином оформлена. Поставлені дисертантом мета та завдання досліджень успішно вирішені.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 206 Садово-паркове господарство та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44, а також є завершеною науковою працею, її автор, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 206 Садово-паркове господарство (20 Аграрні науки та продовольство).

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри лісівництва та захисту лісу
Малинського фахового коледжу,
доктор с.-г. наук, професор

Підпис Я.Д. Фучила засвідчую.
Інспектор відділу кадрів МФК

Фучило Я.Д.

В.М. Михайленко